

Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm) - B. No: 2022/80972, 1/7/2026

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2022/80972)

Karar Tarihi: 1/7/2026

[Heyet, raportör, başvuru ve vekil bilgileri kişisel veri olduğundan bu derlemeye alınmamıştır.]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu (kapatılan) Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile yetkili) (Mahkeme) 9/6/2009 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına, terör örgütü propagandası yapma suçundan ise 10 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Anılan karar, Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

3. Mahkûmiyetle sonuçlanan davaya ilişkin olarak başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuştur. Başvurucu hakkında katıldığı gösteri nedeniyle hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

4. AİHM önündeki bireysel başvuru süreci devam ederken Mahkeme 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun kapsamında yapılan düzenlemeler doğrultusunda başvuru hakkındaki mahkûmiyet hükümleri yönünden 12/7/2012 tarihinde infazın durdurulmasına karar vermiş ancak uyarlama yargılaması yönünden kararının daha sonra değerlendirileceğini belirtmiştir.

5. 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un ihdasıyla birlikte başvuru bir kez daha uyarlama yargılaması talebiyle Mahkemeye başvurmuştur. Bunun üzerine, Mahkeme ilk olarak başvuru hakkındaki terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu yönünden infazın durdurulmasına karar verirken terör örgütü propagandası yapma suçu açısından infazın aynen devamı yönünde 20/6/2013 tarihinde karar vermiştir. Mahkeme 5/11/2013 tarihinde de uyarlama yargılaması kapsamında yaptığı değerlendirme sonucunda terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu yönünden ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, terör örgütü propagandası yapma suçundan verilen mahkûmiyet hükmüne ilişkin uyarlama talebini ise reddetmiştir.

6. AİHM, başvuru hakkında 16/7/2019 tarihinde (B. No: 65808/10) kararını vermiştir. AİHM ilk olarak başvurunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik yapılan şikâyetlerinin kabul edilebilir olup olmadığını incelemiştir. Bu kapsamda Mahkeme tarafından yapılan uyarlama yargılamasını da dikkate alan AİHM, başvurunun terör

örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu yönünden 2 yıl 11 ay özgürlüğünden yoksun bırakıldığını ve infazın durdurulması kararı ile uyarılama yargılamasında başvurunun toplanma özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin herhangi bir kabulün veya giderimin yargı mercilerince yapılmadığını belirterek başvurunun mağdur sıfatının bulunduğuna karar vermiştir. Başvurunun kabul edilebilir bulunduğuna karar veren AİHM; başvurunun eylemleri nedeniyle hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının kanunilik şartını sağlamadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kanuni dayanak konusunda ayrıntılı açıklama yapmayan AİHM, daha önce benzer şikâyetler yönünden verdiği kararlardaki ulaşılan sonuçtan ayrılacak bir durumun bulunmadığını belirterek (B. No: 41226/09, 13/11/2017, §§ 55-70) kararına atıfta bulunmuştur. AİHM; ayrıca Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin vardığı sonucu dikkate alarak, başvurunun terör örgütü propagandası yapma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün incelenmesine gerek duymamıştır.

7. Başvurucu, AİHM kararına dayanarak 6/1/2020 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 16/1/2020 tarihli ek kararıyla talebin reddine karar vermiştir. Mahkeme kararında, başvuru hakkında hükmedilen terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ceza verilmesine yer olmadığına karar verildiğini, bu kararın adli sicile işlemediğini ve başvuru hakkında mahkûmiyet kararı verilen terör örgütü propagandası yapma suçunun ise infazının gerçekleştirildiğini vurgulayarak yeniden yargılama yapılmasında hukuki bir yarar bulunmadığını belirtmiştir.

8. Başvurucu, bu karara karşı itiraz etmiştir. Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi dosya üzerinden yaptığı değerlendirmesinde suç yerinin Gaziantep olduğunu, bu nedenle yargılamanın yenilenmesi talebinin tevzi edilecek Gaziantep Ağır Ceza Mahkemesince incelenmesi gerektiğini belirterek Mahkemenin verdiği kararın kaldırılmasına hükmetmiştir.

9. İtiraz makamının bu kararı üzerine yargılamanın yenilenmesi talebi incelenmek üzere Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesine 13/2/2020 tarihinde gönderilmiştir.

10. Başvurucu 21/3/2022 tarihinde Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesine verdiği dilekçeyle 6/1/2020 tarihli yargılamanın yenilenmesi talebine ilişkin henüz bir karar verilmediğini, başvurunun hakkındaki hüküm nedeniyle zarar görmeye devam ettiğini, bu nedenle söz konusu talep hakkında ivedilikle karar verilmesini talep etmiştir.

11. Bunun üzerine Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/4/2022 tarihinde yapmış olduğu değerlendirme sonucunda Mahkeme tarafından 16/1/2020 tarihinde daha önce yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedildiğini belirterek talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

12. Başvurucu, Mahkeme tarafından verilen kararın Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kaldırıldığını bu nedenle karar verilmesine yer olmadığına dair hükmün hukuka aykırı olduğunu belirterek 18/4/2022 tarihinde bu karara itiraz etmiştir.

13. Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvurunun bu itirazını kabul etmiş ve yargılamanın yenilenmesi talebini 21/4/2022 tarihinde tekrardan değerlendirerek reddetmiştir. Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi kararında ilk olarak AİHM'in başvuru hakkında verdiği karara ve Anayasa Mahkemesinin ([GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021) kararına dikkat çekmiştir. Akabinde başvuru hakkında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ceza verilmesine yer olmadığına karar verildiğini, söz konusu kararın adli sicile işlemediğini, bu nedenle başvurunun yargılamanın yenilenmesinde hukuki bir menfaati bulunmadığını belirtmiştir.

14. Başvurucu bu karara karşı itiraz etmişse de 12/5/2022 tarihinde Gaziantep 3. Ağır Ceza Mahkemesi itirazın reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 13/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 1/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; AİHM'in hak ihlali kararı üzerine yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini ve ihlal kararının gerekliliklerinin yerine getirilmediğini belirterek ifade özgürlüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca başvuruya konu ceza yargılaması nedeniyle 3 yıl 9 ay ceza infaz kurumunda kaldığını belirterek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede söz konusu başvurunun kabul edilebilirlik şartlarını taşıdığı takdirde Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki ihlal iddialarını yinelemiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. [2. B.], B. No: 2023/97399, 25/6/2025, § 17; [1. B.], B. No: 2019/37723, 14/9/2022, § 13).

19. Eldeki başvuruda, başvuru hakkında katıldığı gösterideki eylemleri nedeniyle ceza davası yürütülmüş ve sonucunda terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan hapis cezasına hükmedilmiştir. Başvurucu kararın kesinleşmesiyle birlikte AİHM'e barışçıl toplantı hakkının ihlal edildiğini belirterek başvuruda bulunmuştur. AİHM önündeki süreç devam ederken 6459 sayılı Kanun'un ihdas edilmesinin üzerine başvuru hakkındaki hükmün uyarlanması için talepte bulunmuştur. Mahkeme, bu talebi kabul ederek terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. AİHM kararında uyarlama yargılamasını da dikkate alarak başvurucunun barışçıl toplantı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bunun üzerine başvuru yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşsa da yargı mercileri başvuru hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verildiğini, bu kararın adli sicile işlemediğini belirterek başvurucunun hukuki bir menfaatinin bulunmadığını belirterek talebini reddetmiştir. Dolayısıyla mevcut başvuru açısından ilk olarak başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekmektedir.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir (aktarılan ilkeler için bkz. [1. B.], B. No: 2013/6179, 20/3/2014; [2. B.],

B. No: 2013/8479, 6/6/2014).

21. İlk derece mahkemesi başvuru hakkının yargılamanın yenilenmesi talebini reddederken kararında başvuru hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle hukuki bir menfaatinin bulunmadığına işaret etmiştir. Hâlbuki AİHM yaptığı incelemede uyarılama yargılaması sonucunda verilen kararı da dikkate alarak başvuru hakkının hukuki menfaatinin devam ettiğine başka bir deyişle mağdur sıfatının bulunduğuna karar vermiştir. AİHM, başvuru hakkının terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu nedeniyle 2 yıl 11 ay ceza infaz kurumunda tutulduğunu, böylece kısmen infazının gerçekleştiğini ve 20/6/2013 tarihli infaz durdurma kararı ile 5/11/2013 (kararda sehven 20/11/2013 olarak belirtilmiş) tarihli uyarılama yargılamasında başvuru hakkının barışçı toplantı hakkının ihlal edildiğine ilişkin herhangi bir kabul veya giderimde bulunulmadığına işaret etmiştir (bkz. §6). Dolayısıyla her ne kadar yargı mercileri başvuru hakkının herhangi bir menfaatinin bulunmadığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi talebini reddetmişse de AİHM, başvuru hakkının mağdur sıfatının devam ettiğini tespit etmiştir. Bu itibarla somut başvurunun niteliği -AİHM kararlarının yerine getirilmemesi- de gözönüne alındığında başvuru hakkının mağdur sıfatının bulunduğunun kabulü gerekecektir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla 4/11/1950 tarihinde imzalanan Sözleşme 10/3/1954 tarihli ve 6366 sayılı İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun'la Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmış ve onay belgesinin 18/5/1954 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi edilmesiyle Türkiye açısından yürürlüğe girmiştir. Bakanlar Kurulunun 22/1/1987 tarihli ve 87/11439 sayılı kararı ile Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireysel başvuru hakkı, 25/9/1989 tarihli ve 89/14563 sayılı kararı ile de AİHM'in zorunlu yargı yetkisi tanınmıştır. Böylece Türkiye, Sözleşme'de bulunan temel hak ve özgürlükleri güvence altına alma yükümlülüğünü kabul etmiş ve yargı yetkisi içinde bulunan tüm bireylere hukuken bağlayıcı nitelikte ihlal kararı verebilecek bir uluslararası mahkemeye başvuru yapabilme hakkını tanımıştır ([1. B.], B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 68).

24. Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde korunması, AİHM tarafından verilen ihlal kararlarının iç hukukta gereği gibi yerine getirilmesi ile mümkündür. AİHM tarafından verilen ihlal kararlarının iç hukukta gereği gibi yerine getirilmemesi, Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin uygulamada etkili bir şekilde korunmadığı anlamına gelir (B. No: 2013/2750, § 69). Nitekim AİHM tarafından verilmiş bir ihlal kararı, temel hak ve özgürlüklerin teoride olduğu gibi pratikte de etkili bir şekilde korunabilmesi amacıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilmiştir. 5271 sayılı Kanun, bu konuda ilgili yargısal mercilere takdir hakkı tanımayarak kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görüleceğini öngörmüştür ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 37).

25. Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasını bireysel başvuru yoluyla incelemek Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa'nın amacı ile bağdaşmaz. Bu sebeple AİHM tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği Anayasa Mahkemesince incelenmelidir. Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil AİHM tarafından verilen ihlal kararının

gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı bir inceleme olacaktır (B. No: 2013/2750, § 70).

26. Eldeki başvuruda, yargılamanın yenilenmesi talebi yukarıda da belirtildiği üzere başvurunun hukuki bir menfaatinin bulunmadığı gerekçesiyle yargı mercilerince reddedilmiştir. Başvurucu, AİHM kararında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun kanunilik şartını sağlamadığı gerekçesiyle ihlal kararı verildiğini, uyarılama yargılaması sonucunda ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmişse de AİHM kararının gerekliliklerinin yerine getirilmediğini belirterek itiraz etmiştir. Ancak yargı mercilerinin başvurunun itirazlarını dikkate almadığı gibi AİHM tarafından başvurunun hukuki menfaatinin devam ettiğine ilişkin tespiti de gözönünde bulundurmadağı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 8, 21). Öte yandan, yargı mercilerince başvurunun yargılamanın yenilenmesi talebine ilişkin yaklaşık 2 yıl 3 ay boyunca karar verilmediği gözlemlenmektedir. Hâlbuki AİHM tarafından verilen ihlal kararı sonrası yargılamanın yenilenmesi taleplerinin niteliği itibarıyla ivedi bir şekilde yargı mercilerince sonuçlandırılması beklenmektedir. Somut başvuruda yargı mercileri gelen talepler hakkında makul bir süre içinde karar vermeyerek gerekli ölçüde ve özende bir inceleme gerçekleştirmemiştir. Bu itibarla, yargı mercileri tarafından yapılan değerlendirmelerin AİHM kararıyla örtüşmediği ve ihlalin ortadan kaldırılması için mahkemelerin üzerine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirmediği anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 250.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2013/567, K.2013/597) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/7/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.